

Hoàng Trọng Muôn

Quê nội

Chiếc xe khách lắc la lắc lư theo những chiếc ỏ voi trên đường làm cho hành khách trên xe lúc thì ngửa hết ra đằng sau, có lúc lại lao đầu chúi về phía trước. Nhiều người bắt đầu say xe, nôn oẹ, mặt tái nhợt cắt không còn một giọt máu. Mùi thực phẩm, mùi hơi người cộng với mùi do hành khách vừa nôn ra còn vương lại một ít trên thành xe chua chua làm cho tôi cảm thấy váng vất đầu.

Xe chạy vào một con đường thôn dã rợp bóng cây bạch đàn hai bên, xung quanh là bạt ngàn lúa rộng mênh mông, thẳng cánh cò bay, nhìn đến hút tâm con mắt. Cánh đồng quê thân thuộc làm cho tôi cảm thấy sáng khoái trong lòng. Tôi nhắm mắt lại, cảm tưởng như mình đang bị hoà tan đi trong không khí trong lành, yên tĩnh của làng quê, trong mùi thơm của lá bạch đàn đang cháy, nổ lốp bốp trong bếp lửa từ một ngôi nhà ven đường. Có lẽ bây giờ, ở nhà mẹ cũng đang chuẩn bị bữa cơm chiều. Mẹ lại đơn đả chạy ra ngoài đầu ngõ mua vài bìa đậu về nấu sốt cà chua. Bao giờ cũng vậy, biết tôi về quê là mẹ lại làm những món ăn mà ngày xưa tôi thích.

Cô gái ngồi bên cạnh chọt vờn vai trở mình sau một giấc ngủ dài mệt mỏi trên xe. Cô dựa hẳn đầu vào vai tôi định ngủ tiếp làm cho tôi giật

mình, cắt ngang dòng suy tưởng. Tôi bực mình khẽ gất lên :

- Sắp tới bên rồi!

Cô ngồi thẳng người dậy, đưa tay giụi giụi mắt rồi quay sang tôi cười hiền lành :

- Anh cũng xuống bên thị trấn ạ?

Tôi khe khẽ gật đầu rồi đưa mắt nhìn băng quơ theo đàn vịt đang đập cánh đuổi nhau bên con mương cạnh đường. Chiếc xe khách chồm lên cây cầu nhỏ bắc qua mương. Cây cầu yếu đuối chột run rẩy dưới sức nặng của mấy chục con người. Đàn vịt hoảng hốt ngóc hết cổ lên, kêu âm ỉ.

Chiếc xe khách dừng bánh bên chợ huyện. Chiều thứ bảy, sinh viên về quê đông chật kín cả xe. Tiếng cười nói, tiếng gọi nhau, tiếng trêu đùa xen lẫn vào nhau, đầy ắp không gian bên chợ. Cái chợ huyện nhỏ bé chỉ ồn ào khi chợ họp vào mỗi buổi sáng, chiều lại êm đềm, lặng lẽ như một làng nhỏ bình yên, bây giờ mới lại chộn rộn lên được một lúc. Mọi người trong phố huyện đổ dồn mắt ra bên xe. Chẳng biết họ tìm kiếm người nhà hay tìm kiếm một điều gì đó mới mẻ, lạ lẫm. Lũ trẻ con đang bu quanh chiếc công nông chở cát kêu phành phạch, xịt khói đen ngòm cũng tản cả ra, đứng lại nhìn chúng tôi lạ lẫm. Có lẽ chúng vẫn chờ đợi chuyến xe khách trở về từ Hà Nội vào mỗi buổi chiều như chờ đợi một niềm hạnh phúc nhỏ nhoi và bình dị.

Tôi xốc xốc lại chiếc ba lô cũ sờn đã sút chỉ vài chỗ cho chắc chắn. Hành trang sinh viên chỉ có vậy, mấy bộ quần áo và mấy quyển sách. Tôi gật đầu chào cô bé sinh viên ngồi cùng ghế. Cô gái nhanh nhẩu:
- Nhà em ở cạnh bên xe này. Anh vào nhà em nghỉ một lát đã rồi hãy về.

Rồi như thân quen, không cần đợi tôi đồng ý, cô nhặt giúp tôi một số đồ lặt vặt rồi cứ thế mang đi.

Ngôi nhà khiêm nhường nằm nép mình vào một giàn hoa giấy đang nở những chùm hoa đỏ rực và rắc đầy trên lối đi nhỏ của vùng thị trấn nghèo nàn. Một người đàn ông trung niên đang cặm cụi tưới nước cho mấy chậu cây cảnh, thấy chúng tôi bước vào sân liền ngẩng đầu lên nhìn ra. Ông bắt chợt khựng người lại, rồi kêu lên thảng thốt:

- Duy! Có phải Duy đây không cháu?

Rồi ông chạy lại bên tôi đập tay rất mạnh vào lưng tôi. Sau thoáng ngỡ ngàng, tôi reo lên:

- Bác Tư! Nhà bác ở đây ạ?

- Ủ. Thăng quý. Mày lớn nhanh quá. Càng lớn càng giống bố. Mà mày hện ra bác chơi mấy lần rồi, suốt bao nhiêu năm nay có thấy mặt mũi mày đâu. Sắp ra trường chưa hả cháu?

Không cho tôi kịp thở, bác hỏi dồn dập như thể không hỏi bây giờ thì sẽ chẳng còn dịp nào để mà hỏi tôi được nữa. Có lẽ cũng đến ba, bốn năm rồi, từ ngày đi học trên Hà Nội là tôi không có dịp gặp bác. Bác và bố tôi vừa là đồng đội chiến đấu ngày xưa, vừa là bạn thân với nhau từ thuở nổi khổ.

Cô sinh viên này giờ tròn xoe mắt ngạc nhiên hết nhìn bác Tư lại quay sang nhìn tôi đầy vẻ tò mò. Cô lẩm bẫm một mình như vừa khám phá ra một điều gì đó rồi quay đi chỗ khác cười tủm tỉm một mình.

Tôi ngồi với hai cha con bác Tư chừng hơn nửa tiếng rồi xin phép ra về. Không giữ được tôi ở lại ăn cơm, bác đưa cho tôi một ít trái cây và một bịch lá vối khá nặng. Lá vối của bác cho vẫn được mẹ tôi thường xuyên hãm trong ấm để tiếp khách và cho cả nhà uống. Đó là thứ lá vối mà khi hãm nước, nước có vị ngọt ai cũng thích uống. Cô sinh viên con gái bác Tư tên là Lan cứ nằng nặc đòi chở tôi về bằng xe máy nhưng mặc cả đi mặc cả lại là chỉ chở tới đầu làng thôi chứ không vào nhà tôi đâu. Tôi bảo cô cho

xuống giữa đường, đầu đoạn đê rẽ về làng. Khi chia tay, Lan còn dặn đi dặn lại tôi là mai lên trường nhớ qua nhà rủ cô cùng đi nữa.

Tôi thả bộ về làng, dọc trên con mương bắt đầu vào mùa khô chỉ còn xấp xỉ nước. Hoa cỏ may phát phơ giắt đầy vào gấu quần. Cánh đồng vừa được đổ ải, nước trắng mênh mông, lộ nhô những tảng đất cứng đang nô giỡn trên đầu sóng. Lại sắp đến mùa cấy rồi. Mọi người lại sắp ùn ùn chờ phân chuồng ra đồng. Bố lại sắp phải dậy sớm tinh mơ khi sương muối còn lạnh buốt, một mình nhổ đầy một gánh mạ cho kịp trời sáng để mẹ làm xong công việc ở nhà, gánh ra đồng cấy. Mấy năm trước khi tôi còn ở nhà, hai bố con vừa nhổ mạ, vừa chuyện trò vui vẻ, nhổ lại nhanh hơn. Tôi nhổ mạ tuy chậm nhưng cẩn thận nên mẹ cây rất thích. Thỉnh thoảng bà lại bảo với bố tôi: "Ông cố gắng sắp mạ cho đều chứ gãy nhiều, rồi mạ khó cấy lắm. Nhổ như thằng Duy cây mới thích". Những lúc như thế, bố tôi lại đùa: - Bà thì cấy vào loại nhanh nhất làng, nếu nhổ mạ như thằng Duy thì phải mượn thêm mười người nữa cùng nhổ mới đủ cho bà cấy.

Năm nay nhổ mạ một mình, chẳng biết bố có xoay mạ kịp cho mẹ cấy không? Bác Tư bảo dạo này dờ trời, vết thương cũ vẫn thường xuyên hành hạ bố. Có khi mẹ lại phải đi nhổ sớm, đưa em tôi không được ngủ no mắt chắc là vừa nấu cám cho lợn vừa ngủ gà ngủ gật. Mà có khi lúc giặt quần áo, nó lại ngủ gục ngay bên bể nước cũng nên. Đến lớp học chắc lại gục mặt lên bàn ngủ. Tội nó, mới học lớp 9 mà mặt đã đen lại, da đen sạm đi, tóc vàng hoe khét nắng. Nhưng tôi đi vắng, may còn có nó ở nhà đỡ đần bố mẹ chứ nếu không thì mẹ lại chẳng có thời gian mà thở vì công việc lúc nào cũng bận lứt đầu. ở quê, lúc nào cũng nhiều việc nên chẳng mấy khi nó được đi chơi.

Tôi lội tắt qua thửa ruộng nhà mình để lên chân đê. Lâu lắm rồi tôi không được lội nước như thế này, không được vầy bùn như những ngày đi

tát cá, đơm đó xưa kia. Lạnh quá. Nước buốt làm tôi rùng cả mình. Tôi vẫn vợ nghĩ đến những ngày ở kí túc xá. Trời rét, thò cổ ra khỏi chăn đã thấy ngại nhưng ngại nhất vẫn là lấy nước đánh răng rửa mặt vào mỗi buổi sáng, đứa nào cũng xuýt xoa. Sao mà lạnh thế không biết! Nhưng cái lạnh đó đã thấm gì so với cái lạnh buốt của sương muối ở quê khi phải ngâm chân dưới bùn cây lúa trong mùa đông lạnh giá.

Quê nội bao giờ cũng ấm áp và bình yên. Lúc nào về quê tôi cũng tìm thấy được những khoảnh khắc mà tôi được sống thanh thản và êm đềm giữa khung cảnh thiên nhiên thoáng đãng chứ không phải trong những ngôi nhà cao tầng ngột ngạt, bức bối bên cạnh những đường phố ồn ào xe cộ, ô nhiễm môi trường nơi phố xá. Vài chú cào cào thơ thẩn dạo ven đường, thỉnh thoảng búng chân tanh tách. Mấy con trâu vẫn hiền lành, cần mẫn gặm những đám cỏ chỉ còn trơ vài chiếc cuống cứng nhắc. Chưa có mưa phùn nên cỏ chưa mọc kịp. Cái Bồng, cái Na chắc lại phải lội qua máng sang bên cánh đồng Phù Lão cắt cỏ về nuôi trâu đang đẻ. Nhà tôi nuôi chung trâu với nhà chúng nó. Lứa này, trâu đẻ thêm một con nữa là ba con, chắc là sẽ tách ra cho mỗi nhà một con chứ không chung nhau nữa. Nhà tôi không có ai đi chăn, có lẽ mẹ sẽ bán cho nhà ông Thiết lái trâu ở đầu làng. Như thế cũng được, sẽ đỡ vất vả hơn cho em gái tôi.

Cái Hiền ở xóm Đồng đang vừa chăn trâu, vừa ngồi học bài ở trên đê. Năm nay nó thi tốt nghiệp phổ thông và thi đại học nên sẽ rất vất vả. Cả làng tôi, con gái có mỗi mình nó theo học cấp ba, còn hầu hết đều bỏ học từ năm lớp 9, bây giờ đã lấy chồng, có con hết cả. Nó mà vào được đại học thì cả làng sẽ có cử nhân nữ đầu tiên. Phải đứng một lúc lâu, nó mới nhận ra sự có mặt của tôi, liền reo lên:

- A! Thầy Duy về! May quá. Có mấy chỗ khó hiểu quá, em cứ chờ thầy về để hỏi mà lâu quá thầy không về.

Rồi chưa kịp để cho tôi nói gì, Hiền đã liền thoảng kể cho tôi nghe chuyện ở lớp, chuyện bạn bè rủ nhau đăng kí thi vào những trường đại học nào và cả chuyện nó có mấy người bạn trai tối nào cũng đến chơi làm nó không thể học bài được. Nó chột quay sang tôi, nó rất vô tư:

- Những lúc ấy em chỉ mong có thầy ngồi bên cạnh để bọn nó ngại đừng đến nữa.

Tôi ngồi phệt xuống cạnh nó làm nó nhăn mũi lại:

- Í, thầy không sợ bản quân à?

Tôi cốc nhẹ lên đầu cô bé:

- Học trò không được chê thầy.

Hiền quay đi, mặt đỏ ửng lên.

Hiền ít hơn tôi bốn tuổi, nhà ở xóm bên cạnh xóm tôi. Ngày tôi còn ở nhà và cả những lần tôi ở Hà Nội về, các buổi tối Hiền thường sang nhờ tôi giảng bài và giúp làm những bài tập khó. Chẳng hiểu từ lúc nào Hiền đã gọi tôi là "thầy". Nó học văn rất khá, giàu cảm xúc và ấp ủ ước mơ vào đại học Sư phạm như tôi để được làm cô giáo.

- Đạo này thầy gây quá. Thầy vẫn đi làm thêm phải không? Hiền lo lắng hỏi làm tôi chột giật mình.

- Ừ, vì thời gian rảnh rồi nhiều quá, chẳng lẽ lại ngủ vùi suốt ngày?

- Học đại học chắc là nhàn lắm à thầy?

- Ừ, nhàn vì không phải làm nhiều việc như ở nhà.

Nó chột trầm hẳn xuống, mắt nhìn về hướng xa xăm. Cái dáng vẻ "bà cụ non" không hợp với nó lắm, nhưng ở quê đứa nào mà chẳng thế, nhất là những đứa còn đi học. Không có việc làm, lấy đâu ra tiền để học. Cũng may, các trường sư phạm bây giờ không thu học phí nhưng nhà nó sẽ mất một người làm. Nó thở dài khẽ khẽ. Tôi chột thấy tiếc cho tuổi thơ của những đứa trẻ miền quê qua đi sớm quá. Lũ trẻ đứa nào cũng lớn trước tuổi, người cũng sắt lại khi chưa cảm nhận được hết những hương vị ngọt

ngào của tuổi thơ.

Chia tay cô bé học trò nghịch ngợm và thông minh, tôi lững thững về nhà. Ngang qua mấy thửa mạ, tôi bỗng thấy nhớ những ngày nhỏ mạ, mọi người tập trung ở đây rất đông vui, chuyện trò rôm rả. Tôi thường bị lá mạ cửa đứt tay, chảy máu. Những lúc ấy bố lại lấy thuốc lào rịt vào chỗ đau của tôi cho cầm máu.

Mạ đã lên được bốn, năm lá rồi. Lá mạ xanh non trông thật thích mắt. Mẹ gánh tro bếp ra để té chân ruộng đủ ấm cho mạ trong mấy ngày sương muối. Thấy tôi về, mấy người trong làng đi làm đồng gọi với ra chỗ mẹ:
- Nhà bà Liên lại có thêm thợ mạ, thợ cấy rồi.

Mấy đứa bạn gái trong làng học cùng với tôi ngày xưa, bây giờ đã lấy chồng, có con, gặp tôi chào lí nhí. Vất vả làm cho chúng già đi nhanh quá. Tôi tranh gánh tro của mẹ để xuống té dưới ruộng nhưng mẹ không cho. Mẹ bảo:

- Vừa mới về, cứ nghỉ ngơi cho khoẻ con ạ.

Rồi mẹ cởi khăn của mẹ, quàng vào cổ cho tôi:

- Chiều tối, trời lạnh mà ăn mặc phong phanh như thế này, ốm thì khổ.

Mẹ tắt tả gánh tro xuống ruộng mạ, dáng mẹ xiêu vẹo trong bóng hoàng hôn đang về. Tôi đứng trên bờ đợi mẹ. Mấy người đi làm đồng về hỏi chuyện vui vẻ làm tôi tan đi cảm giác ngượng ngùng. Người nhà quê vẫn thế, họ đôn hậu và mộc mạc nhất trần đời.

Chiều buông chậm chậm xuống làng quê. Tôi như trút bỏ được những suy tư, tính toán ở trên trường để hoà mình vào với những điều thân thuộc. Lũ trẻ chăn trâu đang giong trâu về. Chúng chào tôi thật ngoan. Luỹ tre bên đường kẽo kẹt trong gió chiều. Trong thôn, tiếng gọi gà vắng vắng. Khói

bếp đã chờn vờn trong hơi sương cay cay, ẩm ướt. Một buổi tối bình yên ,
ấm áp đang về.

Tháng 12 – 1996

Hoàng Trọng Muôn

(In trong LẶNG LẼ THÁNG MƯỜI - Tập truyện ngắn – NXB Thanh Niên, 2005)

Cô học trò đặc biệt

Mưa bắt đầu rơi rả rích từ đêm hôm qua cùng với vài chiếc lá vàng lia cành theo gió đu mình bên cửa sổ. Trời đã sang thu, hơi rét ngọt của những cơn gió heo may đã bắt đầu len nhẹ vào phòng ngủ của mọi người làm ai cũng có một cảm giác lâng lâng, dễ chịu trong chiếc chăn mỏng manh khi mỗi sớm mai thức dậy.

Nghĩa tựa mình tỉnh giấc, vươn vai hít thở thật sâu cái không khí trong lành, êm dịu của buổi sáng mùa thu. Anh nhìn quanh phòng một lượt, nhưng chưa có ý muốn rời khỏi giường mà chỉ hé mở cửa sổ cho một vài chiếc lá vàng còn giắt trên thành cửa, bay la đà xuống dưới. Một vài người bạn sinh viên cùng phòng cũng chưa ai dậy vì sáng nay là chủ nhật, không phải đi học. Sinh viên vẫn có thói quen ngủ vùi vào mỗi sáng chủ nhật mà, bởi chỉ có những ngày chủ nhật, họ mới thực sự được nghỉ ngơi, được ngủ thoải mái cho lại sức. Anh cảm thấy lòng mình lâng lâng những cảm xúc êm ái,

dịu dàng về những ngày chớm thu, về những cơn mưa ngâu rả rích, về những mái phố xao xác heo may và cả công việc của mấy bà dọn vệ sinh trong trường vì mỗi lần quét lá xong đằng trước, lá lại thi nhau bay về phía đằng sau như trêu chọc, như thách thức. Và anh chợt mỉm cười khi nghĩ đến một tà áo dài trước cổng trường bị gió quét những lớp bụi mỏng tang trên mặt đường, tung lên trước mặt, phải giơ tay che che phía trước.

Long mở cửa, gió lạnh ùa vào phòng làm Nghĩa rùng mình kéo vội tấm chăn mỏng trùm kín lên người. Hôm nay, không hiểu sao Long lại dậy sớm thế, chắc là chuẩn bị cho một buổi hẹn hò thú vị. Vắt chiếc khăn ướt lên dây, Long bảo với Nghĩa:

- Sáng nay trung tâm gia sư hẹn mày đến nhận địa chỉ, sao mày còn chưa dậy?

Nghĩa thò đầu ra khỏi chăn, mặt đăm chiêu:

- Tao không còn đủ tiền nhận địa chỉ. Mà có thừa tiền tao cũng chẳng nhận cái địa chỉ vớ vẩn ấy.

Nghĩa lại kéo chăn trùm kín đầu. Anh không còn cảm nhận được những cảm xúc ấm áp, lâng lâng như lúc nãy nữa mà bắt đầu tự vấn bản thân mình với những câu hỏi kỳ quặc và ngớ ngẩn. Hôm qua, khi đến trung tâm nhận địa chỉ, anh đã rất khó chịu và cảm giác khó chịu ấy lại bắt đầu trở dậy trong lòng anh, khi anh nghĩ đến nó. Bao nhiêu lần anh làm gia sư, bao nhiêu địa chỉ gia sư anh đã từng giảng dạy trong suốt những năm tháng sinh viên của mình, nhưng đây là lần đầu tiên và có lẽ cũng là lần duy nhất anh gặp phải một trường hợp lạ lùng và trớ trêu như vậy. Học trò mà anh được gọi đến để giảng dạy không phải là học sinh phổ thông bình thường như những địa chỉ gia sư khác, mà lại là một sinh viên năm cuối của trường Trung cấp Thương mại. Đó là một học trò nữ, có lẽ chỉ ít hơn anh một hoặc hai tuổi gì đó, đang muốn thi tiếp vào trường Đại học ngoại ngữ nên yêu

cầu trung tâm tìm giúp gia sư dạy văn. Có một điều lạ lùng là cô học trò này chỉ yêu cầu gia sư là một nam sinh viên sư phạm, học năm thứ ba hoặc năm cuối, có ngoại hình cân đối, đẹp trai, chưa có người yêu, có khả năng sư phạm, có khả năng giao tiếp tốt và phải đưa đón cô ấy đi học ngoại ngữ vào các buổi tối sau khi học xong môn Văn buổi chiều. Tất nhiên là tiền công gia sư rất cao. Có lẽ đó là một cô bé kiêu kỳ và tự phụ? Dù sao thì Nghĩa cũng không chịu đựng nổi khi học trò của mình coi mình chỉ là một đứa trẻ con đến làm trò để mua vui. Với lại, Nghĩa là sinh viên khoa Giáo dục chính trị chứ có phải là khoa Văn đâu, mà là do anh đăng ký dạy Văn ở tất cả các cấp nên mới bị tóm vào địa chỉ dạy Văn này.

Nghĩa rời khỏi giường sau khi ngủ thêm được một giấc khá dài. Ngoài trời vẫn còn mưa nhưng cả phòng có lẽ đã dậy từ khá lâu rồi và đang chuẩn bị lục tục xuống căng tin ăn cơm trưa. Nghĩa cảm thấy bụng mình đói cồn cào và anh tin rằng mình sẽ có một bữa ăn rất ngon miệng. Dù sao anh cũng không còn bận tâm và khó chịu về cái địa chỉ gia sư kia nữa. Có lẽ, buổi chiều anh phải đạp xe lòng vòng qua các trung tâm khác để hỏi địa chỉ. Anh rất cần có việc làm thêm.

Long chạy lên phòng bảo Nghĩa xuống nghe điện thoại nhưng Nghĩa đã đoán được là trung tâm gia sư gọi điện cho anh. Anh bảo Long nói giúp với dịch vụ điện thoại là anh không có nhà. Long ngạc nhiên, chần chừ định nói điều gì đó nhưng lại thôi, lặng lẽ bỏ đi.

Cả phòng kéo nhau đi ăn cơm nhưng Nghĩa bảo mình chưa muốn ăn. Anh muốn ngồi lại một mình trong phòng để nghĩ. Anh cũng không hiểu mình cứ phải nghĩ nhiều như thế để làm gì? Nhưng anh cũng đâu có thể gạt bỏ

được khỏi suy nghĩ của mình một cách dễ dàng cái địa chỉ gia sư béo bở nhưng lại kỳ quặc kia. Nó cứ ám ảnh anh mà không tài nào dứt ra được. Không hiểu sao anh lại cứ phải khổ sở vì nó đến thế? Anh nghĩ, có lẽ là vì anh muốn kiếm thêm tiền để phụ thêm số tiền trợ cấp ít ỏi của gia đình bởi cuộc sống sinh viên có biết bao nhiêu thứ phải chi tiêu. Nhưng có lẽ cũng không đơn thuần là như vậy. Những năm đầu, anh đi gia sư có thể là vì tiền bởi cuộc sống sinh viên còn dài dằng dặc ở phía trước, nhưng bây giờ thì không. Anh sắp ra trường rồi, dù gì thì cũng sắp là một thầy giáo, một thầy giáo thực sự bắt đầu sống bằng nghề nghiệp của mình. Một thầy giáo trẻ còn chưa có gì, đang phải bắt đầu tự khẳng định mình thì không thể bán rẻ danh dự của mình được. Nghĩ thế và anh có phần thấy yên tâm hơn, tạm bằng lòng, cho rằng mình quyết định đúng.

Có tiếng gõ cửa nhẹ nhàng, nhát gừng có vẻ khá rụt rè. Lại ông tướng nào muốn trêu mình đây. Anh không ngồi dậy, vẫn nằm dài trên giường tầng nói vọng ra cửa, giọng có vẻ bực bội: "Cửa mở đây, cứ vào đi". Chỉ đến lúc anh giật mình nghe tiếng chào của một cô gái, Nghĩa mới ngồi bật dậy, xin lỗi và mời vào phòng. Ngay cái nhìn đầu tiên anh đã bị cuốn hút và rất ấn tượng trước một khuôn mặt trắng trẻo, xinh xắn, dịu dàng và một bộ đồ hết sức giản dị nhưng rất hợp và đẹp.

Cô gái nhỏ nhẹ hỏi:

- Anh là Nghĩa ạ?

Nghĩa hơi ngạc nhiên và nhìn cô dò xét. Có lẽ anh cũng lò mò hiểu ra cô gái này là ai.

Không đợi Nghĩa phải hỏi, cô gái tự giới thiệu một cách khá tự tin và cởi mở:

- Em ở trung tâm gia sư đến.

Nghĩa không hề ngạc nhiên bởi điều anh dự cảm đã hoàn toàn đúng. Tuy

nhiên, anh cũng hơi thắc mắc và cảm thấy vô cùng khó hiểu khi trung tâm gia sư lại cử người đến tận phòng của anh. Chưa bao giờ anh được nghe về một trung tâm gia sư nào lại tận tâm và nhiệt tình với gia sư như thế. Chẳng lẽ anh lại quan trọng đến thế sao? Quan trọng đến nỗi không ai khác có thể thay thế vào đó được? Hay vì số tiền phần trăm quá béo bở của địa chỉ kia mà trung tâm không muốn đánh mất, phải nhọc lòng vào tận đây? Nghĩ thế nên anh không thể kìm chế được sự bực bội của mình:

- Hôm qua, tôi đã nói rất rõ ràng là mình không có khả năng dạy Văn ôn thi đại học vì tôi có học ở khoa Văn đâu.

Cô gái nhìn thẳng vào mặt anh, nói rất thẳng thắn:

- Anh đã từng đăng ký với trung tâm rằng, anh là cựu học sinh chuyên văn, từng có mặt trong đội tuyển thi học sinh giỏi môn Văn quốc gia và có giải. Anh đã nói là anh có thể dạy được Văn ở mọi trình độ từ phổ thông đến ôn thi đại học. Chúng tôi rất tin là anh sẽ dạy được. Mà có nhiều gia sư, chỉ vì muốn có địa chỉ đi dạy nên đăng ký bừa cả những môn mình không có khả năng, cũng có sao đâu?

Nghĩa bực mình quát lên:

- Nhưng tôi khác họ. Tôi sắp là thầy giáo. Tôi không thể dễ dãi với chính mình được.

Cô gái biết là mình đã lỡ lời nên ngồi im, đôi mắt trong veo mở to nhìn Nghĩa một cách tội nghiệp. Anh cũng dịu xuống, khá bối rối về thái độ của mình vừa rồi:

- Mong bạn hiểu cho tôi, tôi không muốn biến mình thành một trò đùa cho những địa chỉ như thế. Trung tâm có thể bố trí địa chỉ khác cho tôi được không?

Cô gái mở to mắt nhìn anh, có vẻ như không hiểu những gì anh vừa nói. Lát sau, gương mặt cô gái dịu xuống, nở nụ cười tươi rất xinh làm Nghĩa chột thấy xôn xang. Cô nhìn Nghĩa với ánh mắt khá tinh nghịch:

- Dù sao bây giờ cũng đã là mười hai giờ trưa rồi. Chẳng lẽ anh lại không thể mời khách xuống ăn một bữa cơm căng tin được hay sao?

Nghĩa mỉm cười, lúng túng gật đầu. Có lẽ chính anh đã cảm thấy mến cô gái xinh đẹp và tự tin này. Anh đã cố lục lọi trong trí nhớ xem mình đã gặp cô gái này ở trung tâm gia sư bao giờ chưa. Hình như là chưa bởi mấy thành viên của trung tâm anh còn lạ gì họ.

Cô gái tự tin kéo ghế ngồi chờ Nghĩa đi gọi thức ăn. Cô bảo với Nghĩa mọi ngày ăn như thế nào thì hôm nay cũng cho cô ăn như vậy. Nhìn dáng anh đi lại và vẻ mặt bối rối của anh thỉnh thoảng lại nhìn trộm về phía cô, cô cũng bối rối quay đi, mặt đỏ ửng lên.. Nghĩa bắt đầu thấy mình có cảm tình với cô gái và anh chột bâng khuâng, chột nghĩ vẩn vơ. Suốt bữa ăn, cả hai không nói gì với nhau, chỉ giục nhau ăn và bối rối nhìn nhau.

Ngoài trời, mưa đã tạnh. Ánh mặt trời buổi trưa le lói những tia nắng mỏng tang, yếu ớt không xuyên qua được mấy tán lá của cây bàng còn non nớt trước cửa căng tin. Không hiểu sao hôm nay Nghĩa không muốn ăn. Có lẽ đây là lần đầu tiên trong đời anh đi ăn cơm với một cô gái, mà cô gái đó lại không hề quen biết hay thân thích gì. Có lẽ vì thế mà anh không ăn được chẳng? Có thể cô đã để lại trong anh nhiều ấn tượng mới lạ làm cho anh cứ phải trăn trở, cứ phải suy nghĩ mà không ăn được. Thỉnh thoảng, anh lại liếc nhìn trộm vị khách của mình đang ăn uống rất tự nhiên, thong thả và thỉnh thoảng còn cười với Nghĩa nữa. Bọn cùng phòng ăn cơm xong, đi qua

chỗ Nghĩa vừa huýt sáo, vừa nhìn anh với ánh mắt dò xét, trêu chọc. Long hỏi mượn xe nhưng anh bảo chiều mình còn phải đi tìm địa chỉ gia sư ở những trung tâm khác nữa. Cô gái nhanh nhẩu:

- Em có xe mà. Chiều em cũng không bận gì đâu.

Cả Long và Nghĩa đều rất bất ngờ trước câu nói rất vô tư, hồn nhiên của cô, như anh đã từng quen thân từ lâu. Hình như đoán được suy nghĩ của anh nhưng cô vẫn không hề biến đổi sắc mặt, tự tin nhìn thẳng vào anh chờ đợi. Nghĩa không từ chối Long được nữa nhưng anh bắt đầu có ý dè chừng với cô gái và cảm thấy có điều gì đó không ổn trong chuyện này. Long sung sướng cầm chìa khóa xe đạp của Nghĩa, nháy nháy mắt với anh rồi lẩn mất sau cổng tin.

*

* *

Nghĩa đèo cô gái chạy lòng vòng tới mấy trung tâm gia sư liền nhưng trung tâm nào cũng bảo anh phải chờ, bao giờ có địa chỉ, họ sẽ liên lạc với anh. Bao năm làm gia sư, những chuyện như thế này là điều anh đã biết trước nên cũng không hề ngạc nhiên, chẳng hề thất vọng. Chỉ có một điều anh cứ mãi băn khoăn là sao mỗi lần như thế, cô lại động viên anh, giục anh đi tìm tiếp ở những trung tâm gia sư khác mà anh đã đăng ký. Nghĩa cười thầm vì anh chợt nghĩ sao lại có trung tâm gia sư tốt đến thế không biết, đã cử người đi cùng anh tới các trung tâm khác, lại còn biết cách an ủi, động viên anh mỗi khi có trung tâm nào đó bảo anh phải chờ. Chẳng lẽ cô gái này bị tâm thần? Hay cô ta biết trước là các trung tâm khác cũng không có địa chỉ nên đi theo để tạo cơ hội cho anh quay lại nhận địa chỉ dạy văn kia mà trung tâm của cô ấy chưa tìm được ai? Nếu vậy thì cô gái thật thông minh

và anh thật quan trọng. Chẳng lẽ cái địa chỉ dạy văn kia lại làm cho trung tâm phải khổ sở đến thế sao?

Nghĩa dừng xe trước cửa trung tâm gia sư cuối cùng mà anh đã đăng ký. Cô gái ngồi trông xe và đợi anh ở ngoài. Người ta tiếp anh thân mật, hồ hởi nhưng anh vẫn cảm thấy có điều gì đó giả dối, khiên cưỡng. Gã giám đốc trung tâm chưa đợi anh hỏi, đã nói ngay:

- Có vài địa chỉ dạy cấp II, trả lương rất cao, tuần 5 buổi, mỗi buổi 50 nghìn tiền công, tháng có thể kiếm ngon ơ một triệu đồng.

Gã giám đốc trẻ măng vừa nói xong, mặt đã vênh lên làm cao khiến anh tức nổ đom đóm mắt, chỉ muốn đấm cho gã một quả vào mặt. Cố gắng kiềm chế cảm xúc của mình, anh nài nỉ gã:

- Anh cho tôi nhận đi, tôi dạy được mà.

Gã giám đốc cũng trạc tuổi Nghĩa, có lẽ cũng đang là sinh viên của một trường đại học nào đó ở Hà Nội này, cười rất khó hiểu. Rồi gã thủng thẳng:

- Nhưng hơi bị xa đây - Hấn ngập ngừng chốc lát rồi nói tiếp - Không phải ở trong nội thành Hà Nội này mà ở ngay... thành phố Hồ Chí Minh!

Nghĩa điên tiết lên nhìn hấn làm hấn hoảng hốt thực sự, co rúm người lại, mặt méo xệch đi, không dám nói thêm một câu nào nữa. Anh gạt mạnh cuốn sổ đăng ký gia sư của gã xuống đất rồi bỏ đi. Có lẽ anh cũng không thể hình dung được là sẽ có cả trò đùa dành cho con nít ở đây. Dù sao trung tâm này cũng làm cho anh hiểu rằng: nó đang sắp chết. Anh biết rằng, các trung tâm gia sư thường chỉ mọc lên nhiều vào mùa hè vì thời gian đó làm ăn được do học sinh có nhu cầu học thêm trong hè rất cao, rồi sau đó các trung tâm giải tán dần. Có lẽ chỉ có ai còn được gia chủ giữ lại sau dịp hè vừa rồi là bây giờ vẫn còn địa chỉ dạy ổn định, chứ mới đầu năm học như

thế này, học sinh ít có nhu cầu tìm gia sư lắm, nhất là với môn văn thì càng hiếm hoi.

Thấy anh mang theo một bộ mặt cau có, bực dọc và mệt mỏi, cô gái chạy đến hỏi:

- Thế nào anh?

Anh chán nản lắc đầu:

- Cũng vậy thôi. Bây giờ tìm được địa chỉ đi dạy khó quá. Có lẽ tôi phải tìm việc khác để làm thêm.

Nghĩa quay sang cô gái:

- Cảm ơn bạn đã rong ruổi cùng tôi suốt buổi chiều hôm nay. Bây giờ tôi muốn đi lang thang một mình, bạn về trước đi.

Nghĩa lững thững đi bộ dọc hè phố, hai tay xỏ vào túi quần, thỉnh thoảng lại đưa lên vuốt ngược mái tóc ra đằng sau, mặc kệ cô gái lẻo đẻo dắt xe máy theo sau, lặng lẽ chẳng nói gì. Anh dừng lại bên Bờ Hồ, chọn một chiếc ghế đá rồi mệt mỏi thả mình xuống. Cô gái dựng xe trước mặt rồi rụt rè ngồi xuống bên cạnh anh. Cô nhìn anh trong giây lát rồi mới lên tiếng:

- Hay là anh nhận địa chỉ dạy văn mà hôm qua trung tâm giao cho anh đi. Em tin là người ta thuê gia sư rất nghiêm túc chứ không có ý đùa cợt gì đâu.

Nghĩa nhìn sâu vào mắt cô gái và anh nhận ra cô đang nói rất thật và nghiêm túc chứ không có vẻ gì là trêu chọc hay thăm dò. Anh lơ đãng nhìn ra xa, trầm ngâm suy nghĩ. Rồi anh quay lại, cũng rất thật như cô gái, anh cởi mở lòng mình:

- Nhưng người ta thuê dạy nhiều buổi trong tuần, tiền công lại trả rất cao,

tôi đào đâu ra đủ tiền để nộp cho trung tâm 50% tháng lương đầu tiên ngay bây giờ?

Cô gái cười rất tươi, đi lại phía trước mặt Nghĩa, ngồi xuống ghế đối diện với anh:

- Anh không phải trả trung tâm một đồng nào cả.

Thấy anh có vẻ ngờ ngác, không hiểu, cô nháy mắt tinh nghịch:

- Vì em chính là người muốn tìm gia sư đây mà.

Nghĩa ngạc nhiên thực sự. Anh mở to mắt nhìn cô gái đang ngồi trước mặt mình nhưng anh lại nhận thấy cô ta nói thật. Anh đứng dậy, vẻ mặt hết sức dăm chiêu. Chưa bao giờ anh gặp phải một tình huống quái lạ như thế này. Nhưng rồi anh cũng hiểu ra tất cả. Sáng nay cô ta được gọi đến trung tâm gia sư để nhận gia sư xem có hợp theo ý muốn của mình không và ký hợp đồng. Chờ suốt cả buổi không thấy anh đến nên khi trung tâm mở sô ra gọi điện cho anh thì cô đã xem trộm được địa chỉ và đến đây. Anh quá bất ngờ trước một tình huống mà đến nghĩ, anh cũng không thể nghĩ ra.

Cô gái nhìn theo diễn biến tâm trạng trên gương mặt của anh, thỉnh thoảng cúi xuống mỉm cười. Lúc sau, cô hỏi anh:

- Anh có nhận địa chỉ này không?

Nghĩa gật đầu làm cho cô gái sung sướng nắm lấy tay anh gọi to: "Thầy!" làm cả hai cùng bối rối. Vài người đi qua nhìn họ với con mắt hiếu kỳ.

Nghĩa nhớ ra là anh chưa biết tên học trò, liền nghiêm sắc mặt:

- Nhưng thầy chưa biết tên em là gì?

Cô gái đứng nghiêm, khoanh tay trước ngực lễ phép:

- Thưa thầy, em tên là Hiền Anh!

Anh thấy mình thật hạnh phúc và cũng thật ngượng ngùng, xấu hổ khi thoát qua những suy nghĩ về cô học trò này trong đầu. Chiều chủ nhật, mọi người dạo quanh Bờ Hồ thật đông, thật thông thả và thảnh thơi. Còn anh, theo đề nghị của cô học trò đặc biệt này, anh chậm chậm chở cô đi dạo phố và đi ăn kem. Ráng chiều ửng hồng thật đẹp.

Tháng 9 - 1999

Hoàng Trọng Muôn

(In trong tập *Lặng lẽ tháng Mười - Tập truyện ngắn - NXB Thanh Niên, 2005*)

Đối mặt với thành tích ảo

GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO:

Dạo này, đưa cháu con của chị gái tôi đang học lớp 4 tỏ ra rất lười học. Tôi phàn nàn thì anh chị chỉ biết lắc đầu và bảo là đã hết cách vì cũng đã dỗ dành, dọa nạt, phạt đánh đòn... đều làm tất tằn tật nhưng chẳng ăn thua gì. Cứ đi học về là cháu vớt cặp sách ra đấy, đi chơi, có khi nằm đọc truyện tranh, nếu bị nhắc nhở thì nằm ngủ và lằm lằm, lì lì chẳng chịu nói gì. Tôi lo quá, tìm cách động viên và hỏi cháu thì cháu trả lời rất hồn nhiên: "Ồi

đưa lớp cháu chẳng biết một chữ gì, bố mẹ chẳng bắt học bao giờ, cho chơi cả ngày mà vẫn được thưởng giấy khen". Ra là vậy. Thảo nào, mấy năm trước, khi được thưởng giấy khen, lần nào cháu cũng bắt tôi phải ép nhựa cho bằng được, nhưng dịp cuối năm học vừa rồi, cháu nhất định không cho tôi ép nhựa mà gấp làm tư tờ giấy khen kẹp vào quyển sách cất đi chứ nhất định không chịu cho treo lên khung nữa. Thì ra, ngay cả học sinh tiểu học cũng đã cảm nhận được sự không công bằng trong học hành, thi cử và cũng nhụt chí phấn đấu đến vậy, thật là đáng lo lắng.

Tôi đem chuyện buồn này kể với một anh bạn cùng cơ quan, tưởng rằng sẽ nhận được sự chia sẻ, nào ngờ anh ấy còn buông một câu: "Cháu cậu tuyệt thế mà còn chê à! Tôi chỉ mong con tôi có được một phần như thế..". Rồi chẳng để tôi phải đợi lâu, anh rầu rĩ kể cho tôi nghe chuyện cậu quý tử đang học lớp 7 đã tỏ ra cứng đầu, cứng cổ và bất trị. Chẳng là năm nào đi họp phụ huynh cũng thấy thầy cô giáo khen và năm nào cũng thấy cháu mang giấy khen về nhà khiến anh chị mừng lắm, nghĩ là con mình tiến bộ nên luôn tìm cách động viên, khen thưởng. Nào ngờ, mới đây, công an địa phương gọi anh chị đến vì cháu tham gia một băng cướp nhí, trộm tiền của bạn để đi chơi games trên mạng. Lúc đấy, anh mới ngã ngựa ra khi biết là con mình thường xuyên bỏ học nhưng cô giáo chủ nhiệm đã không báo cho gia đình vì sợ cháu sẽ bỏ học luôn, lớp và nhà trường sẽ mất điểm thi đua. Vậy mà cháu vẫn gân cổ lên cãi lại bố mẹ: "Con vẫn lên lớp, vẫn được thưởng giấy khen đấy chứ có học dốt đâu". Cục chẳng đã, cuối năm học vừa qua, anh chị đã đến tận nhà các thầy cô năm lần bảy lượt để năn nỉ xin cho cháu tiếp tục học lại lớp 6 cho đỡ hồng kiến thức nhưng nhất định không được, lại còn bị lên lớp cho một trận. Thật là hết chỗ nói.

Hôm gặp cô bạn học cùng ngày xưa đang dạy học ở một trường THCS, tôi đã phàn nàn về hai câu chuyện trên, cũng vừa muốn bạn chia sẻ, thông cảm, vừa muốn biết chút ít nguyên nhân. Không ngờ cô ấy mắng tôi: "Ông

ở trên trời rơi xuống đây à? Tôi tưởng ông cũng là giáo viên, lại là dân viết lách, đi nhiều, biết nhiều, hoá ra cũng chỉ là kẻ viết bậy". Rồi như muốn trút cơn bực tức của mình vừa phải chịu ở trường xuống đầu tôi, cô ấy đã nói gay gắt như mắng vào mặt tôi. Nào là phải chịu mọi sự chỉ đạo của Ban giám hiệu, dù biết là sai, là rất vô lí nhưng cũng không được ý kiến nửa lời. Nào là nếu một học sinh bỏ học sẽ suốt ngày bị Hiệu trưởng nhắc nhở và yêu cầu đến tận nhà động viên, thậm chí năn nỉ học sinh đó đi học trở lại. Nếu không làm được thường xuyên bị Phòng Giáo dục và lãnh đạo địa phương giục giã, chỉ đạo, kiểm điểm. Nào là có học sinh thi lại nhưng không đến dự thi thì giáo viên phải đến tận nhà chờ đi, có khi còn phải đồ dành ngon ngọt hoặc phải chịu một điều kiện nào đó do học sinh ấy đưa ra mới có thể đưa học sinh đến làm bài thi được. Nếu học sinh vẫn nhất quyết không chịu đến thì giáo viên vẫn phải tự làm bài và nhét vào tập bài thi lại để coi như học sinh đó có làm bài thi và sẽ được chấm cho qua, vân vân và vân vân... Nói chung là quá nhiều áp lực đến mức mọi người gần như là chai lì và vô cảm trước mọi sự tiêu cực. Tôi chỉ còn biết động viên bạn và thất vọng cho mục đích của mình. Buồn hơn nữa là những chỉ tiêu khá và giỏi trong học tập, thi Tốt nghiệp THPT gần như 100% chỉ là... thành tích ảo! Thật đáng lo lắng cho một xã hội tương lai sẽ được xây dựng từ bàn tay của những chủ nhân lười nhác và thích giả dối ấy.

Tôi còn nhớ mấy năm trước, khi Đài Truyền hình Việt Nam đưa tin thầy giáo Đỗ Việt Khoa tố cáo có kèm theo hình ảnh về tiêu cực trong một Hội đồng coi thi Tốt nghiệp THPT ở Hà Tây, mọi người trong nhà tôi gần như cùng lúc buột miệng: "Đồ dở hơi!", "Thần kinh!"... khiến tôi bực mình bỏ ra quán net. Lang thang trên trang web của Mạng giáo dục, đọc được rất nhiều ý kiến đồng cảm với mình, với thầy Khoa và đều rất tâm đắc, tôi vội vàng đi khoe bạn bè và rủ chúng nó đi xem cùng. Ai ngờ, hầu hết chúng đều mắng tôi là đồ dở hơi và cho rằng một việc hại người như thế mà tôi cũng mở mồm khen được thì thật quá đáng. Tôi thấy tủi thân vô cùng và

cảm giác lạc lõng, cô đơn ngay trong chính ngôi nhà và giữa bạn bè của mình. Ngay cả đến những người dân trong xã hội cũng coi chuyện tiêu cực trong thi cử và bệnh thành tích trong giáo dục là chuyện bình thường, coi những ai phê phán nó là kẻ dở hơi thì khó lòng mà thay đổi được. Không những thế, những kỳ thi Tốt nghiệp, giáo viên và bố mẹ của học sinh, thậm chí cả chính quyền địa phương còn lo lắng hơn cả học sinh, còn ngồi lại với nhau rất nhiều lần để bàn bạc, trao đổi biện pháp giúp cho học sinh đỗ tốt nghiệp với tỉ lệ cao, trong khi các lớp ôn thi tốt nghiệp, thậm chí cả học chính khoá vào dịp cuối năm, học sinh bỏ học đi chơi đến nửa lớp, có khi đến hai phần ba. Dù sao thì cũng không thể trách học sinh lười học và chông đoi trong học tập được vì đã có sự nâng đỡ chắc chắn từ nhiều phía, và dù cố gắng hay lười nhác thì tất cả học sinh đều sẽ được lên lớp, đều ra trường và đều có thành tích như nhau thì chẳng tội gì phải vất vả học tập.

Tôi rất tâm đắc khi người thầy dạy Triết học của tôi cho rằng, bệnh thành tích là một căn bệnh thâm căn cố đế và rất nặng do xuất phát từ tư tưởng coi trọng bằng cấp, coi trọng người có học của người phương Đông. Người ta vẫn luôn quan niệm rằng: "Nhất sĩ nhì nông" nên kẻ sĩ, người có bằng cấp, người được học hành luôn được xã hội coi trọng và rất danh giá. Tuy nhiên, khi mà đồng tiền dư dả hơn, người ta đã muốn nó trở thành phương tiện để đưa đẩy nhanh hơn đến với bằng cấp, đến việc được công nhận một cách chính thống là "người có học" nên dần dần tạo thành một trào lưu và thành bệnh. Chẳng nói gì đến người học mà ngay cả lãnh đạo các cơ quan tuyển dụng của Nhà nước cũng vẫn coi tấm bằng là chìa khoá vàng cho việc vào biên chế mà không để ý đến trình độ thực tế của người lao động thì bảo sao người học lại không coi đó là bùa hộ mệnh cho cuộc đời mình. Thế là căn bệnh thành tích di căn từ thế hệ này sang thế hệ khác rất nhanh, rất phổ biến. Và vì thành tích, vì sự khen thưởng, đề bạt, người ta có thể tìm mọi cách để đạt được thành tích, dù đó là tiêu cực.

Thành tích có được không bao giờ dễ dàng, nhưng nhờ có tiêu cực làm bạn đồng hành nên ai cũng có thể có được thành tích mà chẳng mấy nhọc công. Thế là hình thành nên một kết cấu bền vững rất khó phá bỏ khi mà cả người dạy, người học, chính quyền địa phương và nhân dân cùng có lợi vì thành tích ảo. Ngay khi vừa nhậm chức, GS.TS. Nguyễn Thiện Nhân đã kịp thời đến thăm, khích lệ, tặng Bằng khen cho thầy Khoa. Lãnh đạo các địa phương cũng đã đồng tình với việc chống tiêu cực trong giáo dục khi hàng loạt sự việc được phanh phui, được xử lí, khi thầy Hoàng cũng được UBND tỉnh Nghệ An tặng Bằng khen vì hành động dũng cảm tố cáo tiêu cực trong kỳ thi tốt nghiệp vừa rồi. Người lãnh đạo cao nhất của ngành Giáo dục - Đào tạo không những đã phát động được cuộc vận động lớn trong toàn ngành mà ông còn hứa sẽ thường xuyên "vi hành" xuống tận nhiều trường học. Động thái ấy khiến nhiều người quen sống với BỆNH THÀNH TÍCH phải chột dạ, phải có nhiều biện pháp tích cực để tự cải tạo mình khi mà tất cả mọi cán bộ, giáo viên trong ngành đều phải đặt bút ký cam kết thực hiện: "Nói không với tiêu cực trong thi cử và bệnh thành tích trong giáo dục". Tuy nhiên, sau nhiều năm sống chung phong trào Hai không với 4 nội dung, người ta đã trở nên "nhờn thuốc", "quen thuốc" và bắt đầu "miễn dịch" với các biện pháp làm "sạch" giáo dục. Bây giờ thi đua người ta không cần nói về thành tích nhưng thành tích của ai thấp thì ngay lập tức bị nói là không cố gắng, không tích cực, là đòi hỏi học sinh quá cao, dù những yêu cầu kiểm tra đó nằm trong sách giáo khoa và chắc chắn là giáo viên đó sẽ bị sặc một trận nếu không "cố gắng", thậm chí có thể bị kỷ luật nếu chỉ biết "đòi hỏi học sinh quá cao" mà không chịu nhượng bộ. Và phong trào xây dựng trường chuẩn quốc gia, trường học thân thiện... vô tình lại tiếp thêm cho việc "lách" hai không thành hiện thực.

Cần phải có nhiều biện pháp cụ thể và mạnh mẽ hơn. Điều đó chắc chắn ngành giáo dục hoàn toàn có thể làm được để người thầy lại trở về đúng nghĩa người thầy, đúng lời dạy: "Làm cho thầy ra thầy, trò ra trò, trường ra

trường, lớp ra lớp" như lời dạy của cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng.

Chỉ khi đó, ngày Nhà giáo Việt Nam mới thực sự trở thành ngày cả xã hội tôn vinh những người làm trong ngành giáo dục đào tạo. Và những người có trách nhiệm, có tâm huyết với ngành mới thật sự thấy tự hào vì tạo ra được những học trò có "chất lượng" thực sự. Và những học trò được đào tạo ra thực sự biết mình là ai và không phải sống trong ảo tưởng là mình tài, mình giỏi khi cái tài giỏi đó là do thầy cô cố gắng "học thay" mình. Họ sẽ tự tin bước vào đời mà không hề ngộ nhận bản thân mình.

Hoàng Trọng Muôn

(In trên báo Văn nghệ trẻ số 44, ra ngày 1 - 11 - 2009)

Xuống phố đêm giao thừa

Mặc dù biết tối nay trong ký túc xá có tổ chức dạ hội lớn “Chào năm 2000” nhưng trong lòng tôi vẫn cảm thấy bồn chồn, xôn xang, một cảm giác rất nguyên sơ của một đứa trẻ mong Tết về khi lũ bạn rủ tôi xuống phố đón giao thừa.

Có lẽ cái hanh khô, se lạnh, cái rét ngọt len trong từng ngõ ngách của phố phường Hà Nội đã làm cho không khí buổi giao thừa trở nên thiêng liêng và ấm cúng đến lạ kỳ. Tôi cảm nhận như cả Hà Nội đổ xuống đường đón chào năm mới. Chưa bao giờ tôi thấy những con đường Hà Nội đông người như vậy. Người tràn xuống lòng đường, loang đi khắp nơi đầy ăm ắp và di chuyển một cách chậm chạp. Chưa bao giờ tôi thấy đông học sinh, sinh

viên như hôm nay. Có lẽ, tất cả sinh viên trong ký túc xá đều bỏ mặc đêm hội của trường mình mà kéo nhau đổ xuống đường để tìm cảm giác mới lạ của buổi đầu năm và chờ đón sự cố Y2K(*).

Kẻ nào có xe đạp thì ung dung lách vào dòng người đang trôi dạt về những nơi tổ chức lễ hội của thành phố. Kẻ nào không có xe đạp thì rủ nhau cuốc bộ, nói nhau thành những hàng dài như bất tận, vui vẻ quá nên đi bộ dù có xa đến mấy cũng chẳng thấy mệt mỗi gì. Những kẻ có người yêu thì luôn ngẩng cao đầu, vẻ mặt đầy kiêu hãnh nhìn tất cả mọi người như muốn khoe niềm hạnh phúc ngập tràn của mình trong không khí chuyển giao năm mới.

Chưa bao giờ tôi thấy nhiều xe đạp như vậy. Xe đạp thông dong kín đặc các con đường thành phố, làm cho những chiếc xe máy hào nhoáng nhưng nhả khói bụi mù và tiếng động cơ gầm rú trở nên nhỏ nhoi và vô duyên đến tột. Tôi chợt ước gì từ năm 2000, mọi người sẽ chuyển sang đi xe đạp nhiều hơn, sẽ bớt đi được rất nhiều tai nạn và cũng bớt đi sự ô nhiễm môi trường.

Lần đầu tiên, tôi được chứng kiến cảnh tắc đường thế kỷ. Mới 19 giờ 30 nhưng suốt từ đầu đường Cát Linh - Quốc Tử Giám – Văn Miếu – Tôn Đức Thắng... đã lèn chặt cứng người. Tôi bị kẹt ở phố Nguyễn Thái Học. Suốt chiều dài phố Nguyễn Thái Học, từ bến xe Kim Mã đến Cửa Nam, người tràn kín cả hai bên vỉa hè. Các cửa hàng, cửa hiệu vội vàng đóng cửa. Nhà sách Tiền Phong cho nhân viên mời khách đang xem sách ra ngoài để đóng cửa vì sợ không quản lí được cửa hàng rộng lớn của mình.

Lòng đường chợt biến thành đường một chiều đổ ra phía Hồ Gươm khiến cho những kẻ đi chiều ngược lại chỉ biết len lỏi một cách hết sức vất vả. Có một điều lạ mà lần đầu tiên tôi được chứng kiến là dù tắc đường nhưng hầu

nếu chẳng ai vội vã, chẳng ai tìm con đường khác để đi mà vẫn nối đuôi nhau lặng lẽ chờ đợi khiến cho con đường đã tắc lại càng tắc hơn. Hình như sau một năm làm việc, học tập vất vả, mọi người ai cũng muốn được cảm nhận cái không khí đông cứng, đặc quánh sự sốt ruột chờ đợi của cảnh tắc đường.

Tất cả cùng nhích chậm chạp từng bước chân nhỏ. Mọi người có dịp được trò chuyện, trêu chọc nhau. Lòng chợt có cảm giác thanh thản đến lạ kỳ. Chưa bao giờ tôi được chứng kiến cảnh người đi bộ nhanh hơn người đi xe đạp, người đi xe đạp nhanh hơn người đi xe máy và đi xe máy nhanh hơn đi ô tô. Thế mới biết khi tắc đường, đi bằng phương tiện càng gọn nhẹ, càng đơn giản càng dễ len lỏi để vượt lên phía trước.

Cũng vì vậy, tôi biết thêm được những cửa hàng mà ngày thường ít khi chú ý đến dù đây là con đường quen thuộc hầu như ngày nào tôi cũng đi qua. Cũng vì vậy mà tôi để ý đến số lần đèn xanh đèn đỏ. Chỉ có khoảng hơn hai trăm mét từ chỗ tôi đứng đến cột đèn tín hiệu nơi ngã tư Nguyễn Thái Học - Trịnh Hoài Đức, vậy mà khi vượt qua được ngã tư này, tôi đã đếm được tới... bốn mươi bảy lần đèn xanh.

Đêm giao thừa năm 2000 có rất nhiều lễ hội: Hội Trống ở Văn Miếu - Quốc Tử Giám, trường đại học đầu tiên của nước ta và cũng là những tiếng trống đầu tiên cho Lễ Kỷ niệm 990 năm Thăng Long – Hà Nội; Lễ hội ở Hồ Gươm chào mừng 50 năm Ngày truyền thống học sinh, sinh viên; Ca múa nhạc ở Trung tâm Hội chợ triển lãm Giảng Võ; Nghe thư chúc mừng năm mới của Chủ tịch nước Trần Đức Lương ở Quảng trường Cách mạng tháng Tám... Tất cả đều lắng sâu vào lòng người dân Hà Nội một cảm giác lâng lâng khó tả.

Xuống phố đêm giao thừa để cảm nhận sự hào phóng của những gã sinh

viên nghèo khi bữa ăn hàng ngày chỉ có ba nghìn đồng cũng phải chi li tính toán, nhưng hôm nay sẵn sàng bỏ ra 8 đến 10 nghìn đồng để gửi một chiếc xe đạp, 10 nghìn cho hai chai nước Lavi, 6 nghìn cho hai quả bóng bay, 2 nghìn cho một gói đậu phộng để nhâm nhi... mà không một chút đắn đo suy nghĩ. Thế mới biết sức mạnh của không khí đầu năm, sức mạnh của sự thanh thản, hạnh phúc.

Xuống phố đêm giao thừa để cảm nhận được sự cuồng nhiệt của tuổi trẻ khi cố gắng len lỏi trước những làn sóng người xô nhau để cố gần gũi hơn, nhìn cho rõ hơn những gương mặt ca sĩ mà mình yêu thích. Xuống phố đêm giao thừa để chờ đón sự cố Y2K. Vâng, nó là nỗi lo của toàn nhân loại nhưng lại là sự tò mò của cánh sinh viên. Họ muốn được biết đêm giao thừa có vệ tinh nào bay lạc quỹ đạo không, có tên lửa nào bị rơi xuống một nơi nào đó không, có bị mất điện không, có nhà hàng, khách sạn nào miễn phí cho khách hàng vào đúng thời khắc giao thừa không... Nhưng sự cố Y2K đã không xảy ra, hoặc có thể nó xảy ra ở một nơi nào đó rất xa mà mọi người trong thành phố này không ai biết được. Dù sao đó cũng là một sự may mắn của một năm mới tốt lành, bởi dù có tò mò đến mấy thì lũ sinh viên chúng tôi cũng lo toát mồ hôi trước những thiệt hại khổng lồ đã được dự báo trước, nếu sự cố Y2K thực sự xảy ra.

Gần 4 giờ sáng, thành phố vẫn còn rất đông người qua lại trên các con phố sáng ánh đèn. Ngồi nhâm nhi mực nướng ở bờ Hồ Gươm, nói chuyện với nhau về những dự định của năm 2000 thật hào hứng và đầy quyết tâm. Trên những bãi cỏ trong vườn hoa Bờ Hồ có rất nhiều người mệt quá đã nằm lăn ra ngủ, chỉ có một chiếc áo khoác hờ trên người. Giấc ngủ vẫn sâu và vẫn có những giấc mơ đẹp thể hiện qua những nụ cười mãn nguyện. Dù đêm khá lạnh nhưng mọi người đều có cảm tưởng hình như chưa bao giờ nhưng

người đang ngủ kia được ngủ một giấc ngon lành đến hồn nhiên như thế.

4 giờ 30 sáng, chúng tôi trở về nhà trọ sau khi mỗi thằng đã nướng mắt hơn một phần ba số tiền công gia sư của tháng 12 vừa kiếm được. Nhưng không buồn, không phải tính toán làm gì dù ngày mai có phải ăn ít đi, dù mấy môn thi học phần đang chờ chúng tôi trước mặt. Tiếng loa phát thanh vẫn hát vang bài ca Happy New Year. Chúng tôi khe khẽ hát theo và nhận ra bữa tiệc mừng giao thừa năm 2000 vô cùng ý nghĩa với mỗi người, trong đó có chúng tôi, những người được trực tiếp đón chào năm chuyển giao giữa hai thế kỷ, hai thiên niên kỷ. Đến một nghìn năm sau mới lại có một đêm giao thừa như thế.

Hà Nội, sáng 1-1-2000.

(*Y2K là sự cố máy tính dự báo sẽ xảy ra trên toàn thế giới vào thời điểm bước sang năm 2000.

Hoàng Trọng Muôn

(In trong Mùa hoa lộc vừng - Tập ký và tản văn – NXB Thanh Niên, 2007)

Nguồn: Tác giả/ VNthquan - Thư viện Online
Được bạn: Thanh Vân đưa lên
vào ngày: 7 tháng 1 năm 2010